

REAKCIÓS MAGYAR TÖRTÉNETTUDÓSOK.

Ritkán írunk rólunk külföldön, de nincs is köszönet benne. Ha legalább egy magyar tudós vállalkoznék tudományosságunk objektív ismertetésére . . . De abban sincs mindig köszönet, amint az alábbi épületes história mutatja.

A párisi Alcan-cég kiadásában (1927) megjelent a *Revue historique* főnnállásának ötvenéves fordulója alkalmából egy nagy összefoglaló munka, amely *Histoire et historiens depuis cinquante ans* címmel a történettudományi munka módszereit, szervezetét és eredményeit tárgyalja országok szerint. A könyv egyes fejezeteit lehetőleg az országok reprezentáns tudósaival írták meg, — Dopsch, Fueter, Halphen szerepelnek a munkatársak között, az oláh részt persze Jorga írta — bizonyára így került Marczali Henrik cikke a sorozatba. Bizonyára nem az ő hibája, hogy a magyar tudományosság ismertetése csupán 10 oldalt kapott a 470 lapnyi könyvben, amelyben Csehország 25, Románia 21 oldalon terpeszkedik. De az már a Marczali Henrik hibája, hogy ez a rövid elmeiuttatás olyan siralmas képet fest a magyar történetírás jelen állapotjáról és tendenciózus beállításban diszkreditálja a magyar tudományosságot az amúgy is kedvezőtlenül hangolt külföld előtt.

Kik azok a historikusok, akiket — filozófiai értékük és anyaggyűjtés szempontjából — Marczali érdemesnek tart a francia közvéleménynek bemutatni? A mult század végéről Pauler Gyulát, aki szerinte azért lett történész, mert nem volt tehetsége a szónoklathoz. Mi köze ehhez a furcsa indokoláshoz a külföldnek, amely joggal kérdezhetné: hát akkor Marczali miért lett történettudós? (Talán azért, mert kevés volt a filozófiai műveltsége?) Megtudjuk Pauler Gyuláról azt is, hogy utolsó művei a *hanyatlás* jeleit mutatják . . . Szép ez az objektivitás egy virágzása tetőpontján álló tudóstól, de még szebb az a kegyelet, amellyel Fraknói Vilmost teszi meg a modern magyar történetírás atyjává. Fraknói után már csak epigonok következnek. A fejlődés bizonytalan irányt vesz. Történészeink a háború kitörésekor elvesztették a valóság iránti érzéket. A forradalmak után a reakció szelleme diadalmaskodik. Fraknói szellemétől elfajzott történetírásunk. *C'est l'esprit de réaction qui domine*. Miféle reakció? És kikre és miért haragszik Marczali? Azért haragszik, mert történészeink még mindig Anonymus személyét kutatják. Neki ez a kérdés nem fontos. Nem fontos a székek eredete sem, amelyet a reakciós magyar történészek „minél régebről” igyekeznek keltezni. Mi ebben a reakció? És mi abban a haladás szelleme, ha nem veszünk tudomást arról, hogy a Fraknói—Marczali-féle generáció helyébe egy szélesebb tudományos alapozottságú diadalmas generáció lépett, amely eddig még nem látott virágzásra juttatta a magyar történettudományt? Don Quijote-i attitűd visszabújni a tudomány rozsdás fegyverei közé és nem említeni Károlyi Árpád, Csánki Dezső, Hóman Bálint, Szekfi Gyula, Lukinich Imre, Mályusz Elemér és Berzevicsy Albert nevét, amikor a legujabb irányokról van szó. És azok, akiket Marczali fölémli — Tóth Zoltán és Greppa-Grex a Gyula — bizonyára tiltakozni fognak a Sancho Pansa-i fegyvertárs-szerep ellen. Ez a két fiatal történészünk ugyanis „kivételt” alkot Marczali szerint a modern magyar történettudomány sivár világában . . . Ez az a „tradition de recherche strictement impartiale et scientifique”, amelyről az önmagát „szerénynek” nevező Marczali ír? Az objektív oláh törté-

nészek bizonyára örülni fognak: akadt egy magyar történettudós, aki délibábos-ságot lát abban a törekvésben, hogy a székekelyek minél ősbib származását kimu-tassuk. Mert ez már politizálás lenne — a mi részünkről; és tagadása annak az oláh fölfogásnak, hogy a székekelyek az őslakó oláhság kárára betelepített magyar néptörzs . . .

Ezek után érthető, hogy cikke végén Marczali Henrik díjmentesen adomá-nyozza önmagának az igazi tudósgeneráció „nevelője” és a „hazafi” címet. A Ma-gyar Történelmi Társulat, a Klebelsberg-féle *Fontes* társasága, a Budavári Tudós Társaság, a Minerva-Társaság — mindez eltörpül a „Greppák” Marczali-iskolája mögött, amelytől a tudós szerző a magyar história megújhodását várja. Álljanak hát elő ezek a fiatal Márkusok és tegyenek esküt, hogy a Marczali-hazafiság igaz-talaján állanak!

(Szilasbalhás.)

Steinbach Ede.

IZGALMAS HAJSSZA A MAGYAR KÖNYV MERÉNYLŐI UTÁN,

avagy igen érdekes kulturpolitikai detektívtörténet, amelyben a nyájas olvasó baloldalon veszi a propa-ganda-cikket, jobboldalon pedig szenzációs részleteket kap az ellenpropagandát szolgáló irodalmi rovatból.

A *Délmagyarország* fulmináns vezércikke megindítja az akciót a magyar könyv megmentése érdekében:

A magyar könyv válsága. A gróf a vízbe fult, mentsük meg őt! A magyar könyv válságáról ankétet rendeznek a kultuszminisztériumban... Hogy nagy bajok vannak a magyar könyvvel, az kétségtelen. Hogy a Wallace-ok és Dekobrák kelendőbbek... hogy a Courts Mahlerek és Crookerek kapósabbak... (*Délmagyarország*, dec. 7., vezércikk.)

A *Délmagyarország* regénye! Meyrinck: *A nyugati ablak anyala*. — Ez okból tegnap engedtem Lord Leicester kéréseinek... hogy meglát-hassa Mortlake csodáit... Megint jó adagot kellett feláldoznom a St. Dunstan sírpredájáról, de Kelley gúnyosan nevetett... Laski fejedelem búsán megfizeti a Zöld Angyal-nak Kel-ley által közvetített üzeneteit... (Dec. 7.)

*

A *Pesti Napló*, miután közölte a kultuszminiszter vezércikkeit, napilírben foglalkozik azzal, hogy mi fáj az irodalomnak; a fatális véletlen nem kímélte még ezt az egyébként máskor gazdag magyar anyaggal rendelkező lapunkat sem:

A magyar könyv sorsa. A könyv népszerűsítésének emelése érdekében az egyszerűbb embereket meg kell tanítani olvasni... A magyar műveknek milyen konkurrenciát csinálnak az ide-gen nyelvből átültetett művek... (*Pesti Napló*, dec. 8., napilír.)

A *Pesti Napló* regényei! *Ha jön a tél*. Regény. Irta A. S. M. Hutchin-son. — Kijelentette, hogy még ma be-megy Tidboroughba s maga beszél az-zal a Jones úrral... Aztán azt kér-dezte urától Mabel: Nem Andersson doktor háza-e az... (Dec. 8.)

*